

Możliwości rozwoju zawodowego bibliotekarzy
Przegląd wybranych bibliotek akademickich

Anna Tonakiewicz-Kołosowska
Biblioteka Główna PW, OIN

Istota szkolenia ustawicznego

- Raport Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji XXI wieku, przygotowany na zlecenie UNESCO, opracowany pod kierunkiem J. Delorsa, zwraca uwagę na potrzebę ustawicznego kształcenia, potrzebę doskonalenia i podnoszenia swoich umiejętności oraz ideę kształcenia się przez całe życie¹. Raport wymienia m.in. cztery filary, które są podstawą edukacji przez całe życie:
  1. Uczyć się, aby wiedzieć
  2. Uczyć się, aby działać
  3. Uczyć się, aby żyć wspólnie
  4. Uczyć się, aby być

Co to jest szkolenie?

- Szkolenie – to „wiele różnorodnych działań i form doskonalenia umiejętności poszerzania wiedzy i podnoszenia kwalifikacji
- Szkolenie – to rozwijanie umiejętności u osób dorosłych i doskonalenie kompetencji zawodowych
- Szkolenie – to forma aktywności realizowana w celu wzbogacania wiedzy, umiejętności i zachowań społecznych w jakimś określonym kierunku” /²

Metody edukacji osób dorosłych

1. Nauka przez działanie – łączenie teorii z praktyką (AL Action Learning), to metoda która łączy :
  - działania wynikające z rzeczywistych wyzwań zawodowych,
  - wiedzę i umiejętności zdobyte z różnych źródeł z procesem rzeczywistego uczenia się.
2. Kształcenie motywacyjne, zachęcające do bezpośredniego zaangażowania (najczęściej nie jest związane z motywacją finansową)

Kształcenie ustawiczne w bibliotekach

- Idea „biblioteki uczącej się” – na wzór” organizacji uczącej się”(OUS) , rozpropagowanej w Polsce dzięki książce Petera Senge „Piąta dyscyplina”, to:
  - miejsce , w którym ludzie ciągle rozszerzają swoje możliwości osiągnięcia pożądaných rezultatów
  - miejsce, w którym powstają nowe wzorce śmiałego myślenia i rozwijają się w sposób swobodny dążenia i ambicje zawodowe/³

Budowanie systemu szkoleń wewnętrznych w bibliotekach - proces

- Identyfikacja potrzeb szkoleniowych biblioteki
- Dobór odpowiedniego szkolenia
- System motywujący do praktycznego wdrażania pozyskanych umiejętności (jeśli kierujemy na szkolenie to w jakim celu)
- Kontrola zmian, które dokonały się w wyniku zdobytej wiedzy i umiejętności na konkretnym stanowisku pracy w bibliotece (bardzo rzadko bywa, że nauka w ramach odbytego szkolenia ma swoją kontynuację w miejscu pracy)

Efektywność systemu szkoleń

Aby właściwie ocenić efektywność systemu szkoleń w bibliotece należy wziąć pod uwagę m.in.:

- Kto jest delegowany na szkolenie
- z jaką częstotliwością
- czy jest właściwy obieg informacji na temat możliwości dokształcania i ofercie szkoleń?
- czy profil szkoleń wybierany jest z uwzględnieniem potrzeb biblioteki
- czy szkolenie zostało pomyślane tak, aby było możliwe wykorzystanie w praktyce nabytej wiedzy i umiejętności w ramach zadań w bibliotece
- Czy bibliotekarze mają określone cele przed rozpoczęciem szkolenia oraz cele, które mają osiągnąć w pracy po zakończeniu szkolenia
- Czy wybrana forma szkolenia jest odpowiednia dla pracownika (szkolenia wewnętrzne, zewnętrzne, tradycyjne, e-learning, indywidualne, zespołowe, itd.../4

Metody oceny efektywności szkoleń

Uczestnictwo w szkoleniu nie jest gwarancją na pozyskanie większej wiedzy i zastosowanie jej w pracy, aby tym samym rozwinąć dotychczasowe kompetencje. Do metod które ułatwiają ocenę prowadzonych szkoleń należą:

- Ocena systemowa – cały system szkoleń poddawany jest analizie pod względem doboru, stosowanych form i metod, sposobów finansowania, kryteria kierowania pracownikami na różne formy szkolenia
- Ocena oparta na celach – określenie celów i dążenie do ich osiągnięcia w wyniku szkolenia
- Ocena zmian behawioralnych – czy w wyniku szkolenia nastąpiły zmiany w postawie i zachowaniu pracowników
- Ocena poprzedzająca – właściwy dobór szkolenia przez jego rozpoczęciem, tak by było dostosowane do indywidualnych potrzeb/ 5

Systemy szkoleniowe i ocena efektywności szkoleń w bibliotekach akademickich w Polsce

Badania przeprowadzono w 15 wybranych bibliotekach akademickich (główne uczelnie techniczne + kilka bibliotek uniwersyteckich). Badania wykazały:

1. Brak wdrożonych systemów szkolenia wewnętrznego
2. Brak kompleksowych systemów zarządzania szkoleniami
3. Brak wzajemnych relacji pomiędzy nakładami na szkolenia i wynikami pracy bibliotekarzy
4. Niewielki nacisk na wykorzystanie zdobytej wiedzy w praktyce
5. Stosowany system szkoleń wewnętrznych ma charakter umowny w większości z badanych bibliotek
6. Istniejące systemy szkolenia wewnętrznego mają wiele braków wymagających uzupełnienia
7. W niektórych bibliotekach brakuje nawet umownego systemu szkolenia pracowników

Systemy szkoleniowe i ocena efektywności szkoleń w bibliotekach akademickich w Polsce

- Analiza funkcjonowania bibliotek naukowych w Polsce/6
  - Z danych zawartych w Analizie... , za rok 2009 wynika, że biblioteki przeznaczyły średnio ok. 0,48% wydatków z budżetu biblioteki na cele szkolenia personelu
  - w ankiecie dotyczącej funkcjonowania bibliotek brakuje pytań dotyczących stosowanych systemów szkoleniowych oraz systemu oceny efektywności tych szkoleń
  - brakuje pytań dotyczących stosowanych metod i form doształcania pracowników, zarówno w szkoleniach wewnętrznych, jak i zewnętrznych

Przegląd wybranych bibliotek akademickich

Przeprowadzono badania literaturowe, przegląd stron internetowych badanych bibliotek oraz przeprowadzono wywiady we wszystkich z wymienionych bibliotek:

1. Biblioteka Główna Politechniki Białostockiej (BPB)
2. Biblioteka Główna Politechniki Krakowskiej (BPKr)
3. Biblioteka Główna Politechniki Lubelskiej (BPL)
4. Biblioteka Główna Politechniki Opolskiej (BPO)
5. Biblioteka Główna Biblioteki Poznańskiej (BPP)
6. Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej (BPW)
7. Biblioteka Główna Politechniki Wrocławskiej (BPWroc)
8. Biblioteka Akademii Górniczo-Hutniczej (Kraków) (BAGH)
9. Biblioteka Uniwersytetu Przyrodniczo-Technologicznego (Bydgoszcz) (BUPT)
10. Biblioteka Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego (Szczecin) (BZUT)
11. Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego (BUZ)
12. Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie (BUW)
13. Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego (BUWroc)
14. Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (BUŚ)
15. Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Katowicach (BUM)

Jakie elementy i formy szkoleń zostały poddane analizie

- System szkoleń wewnętrznych:
  - szkolenie nowo-zatrudnionych pracowników
  - szkolenia ogólne i specjalistyczne dla kadry bibliotecznej
  - konwersatoria językowe
  - praktyki zawodowe (kwalifikacyjne) dla bibliotekarzy starających się o awans stanowiskowy
- System szkoleń zewnętrznych:
  - wyjazdy na konferencje krajowe i zagraniczne
  - udział w seminariach środowiskowych, warsztatach, spotkaniach roboczych
  - wyjazdy szkoleniowe w ramach Erasmusa
  - konwersatoria językowe

System szkoleń dla nowozatrudnionych bibliotekarzy

- W większości badanych bibliotek stosowane są systemy umowne, które określają taką praktykę na okres:
  - kilku dni (po kilka godzin w każdym oddziale)
  - tydzień
  - dwa tygodnie
  - miesiąc

System szkoleń dla nowozatrudnionych bibliotekarzy

- Spośród 15 badanych bibliotek tylko 6 prowadzi kompleksową praktykę we wszystkich działach (1-2 tygodni)
- 1 biblioteka (PP) stosuje kompleksową praktykę, która najkrócej trwa 2 tygodnie, a jeśli jest taka potrzeba to wydłużana jest do 1 miesiąca
- Tylko w 2 bibliotekach (PP, BUWroc.) szkolenie „nowej” kadry jest planowane i koordynowane. Koordynator organizuje i uzgadnia szkolenie z kierownikami działów, ustala harmonogramy. BU Wroc zamieszcza program szkoleń na stronie internetowej biblioteki
- Pozostałe biblioteki nie prowadzą szkoleń „nowych” pracowników
- Niektóre z badanych bibliotek szkolą tylko w dziale, w którym nowa osoba ma być zatrudniona
- 1 z bibliotek (BUW) prowadzi tylko szkolenie w formie wycieczki po bibliotece, ale odbywa się to tylko raz w roku

Szkolenia specjalistyczne

- Żadna z badanych bibliotek nie wprowadziła stałego, systematycznego systemu szkoleń specjalistycznych
- W większości bibliotek szkolenia specjalistyczne odbywają się okazjonalnie a prowadzone są najczęściej przez OIN i dotyczą źródeł elektronicznych
- Cykliczne szkolenia ze źródeł elektronicznych prowadzą 3 biblioteki:
  - BPKr, zawsze we wrześniu, przez cały miesiąc
  - BPW, dwa razy w roku (najczęściej maj, czerwiec) przez kilka dni
  - BPO, szkoli cyklicznie ze źródeł elektronicznych
- Dzień Otwarty – wprowadziła BPKr. Pracownicy są zapraszani na szkolenie do wybranego działu, który przygotowuje cykl szkoleń ze swojej specjalizacji. W szkoleniu biorą udział wszyscy, z dyrekcją włącznie
- 4 z badanych bibliotek nie prowadzi szkoleń specjalistycznych (BUPT, BZUT, BAGH, BUZielonog)

Szkolenia specjalistyczne cd...

- 1 z badanych bibliotek, BG PW wprowadziła (umowny) projekt szkolenia „bibliotekarzy dziedzinowych”. Projekt, obejmujący grupę 15 osób realizowany jest drugi rok, najpierw w formie cyklu wykładów, obecnie są to szkolenia warsztatowe w Oddziale Opracowania
- Ponadto w BG PW prowadzone są szkolenia dziedzinowe dla chemików (prowadzi je OIN) , które kompleksowo przygotowują do pracy w zakresie informacji chemicznej oraz do prowadzenia szkoleń podstawowych i dziedzinowych

Szkolenia specjalistyczne cd...

- 1 z badanych bibliotek, BG PW tworzy prezentacje dziedzinowe online, przeznaczone dla użytkowników, ale korzystają z nich także bibliotekarze (często z innych bibliotek)
- Na przełomie marca/kwietnia tego roku uruchomiono E-kurs RefWorks, który wypróbowano na grupie bibliotekarzy (15 osób) biorących udział w projekcie „Bibliotekarza dziedzinowego” + 5 innych osób. Uczestnicy otrzymali dwa tygodnie czasu na wykonanie zadań i zaliczenie kursu. Wszyscy, którzy zaliczyli otrzymali certyfikat uczestnictwa. Autorki kursu opracowały także ankietę, w której kurs oceniono na ocenę bdb.
- W czerwcu II turę kursu skierowano do pozostałych pracowników BGł oraz bibliotek sieci PW – nikt się nie zgłosił

Praktyki zawodowe/kwalifikacyjne (awans)

- Prowadzą je wszystkie badane biblioteki zgodnie z obowiązującą Ustawą
- Na 15 badanych bibliotek tylko w 6 jest osoba odpowiedzialna za koordynację praktyk zawodowych
- W 5 bibliotekach koordynatorem jest kierownik OIN, tylko w BPWroc jest to Oddział Sieci
- W pozostałych bibliotekach jest to decyzja dyrektora biblioteki

Inne formy szkoleń wewnętrznych

- Kilka bibliotek prowadzi spotkania sprawozdawcze z wyjazdów krajowych i zagranicznych. W większości nieobowiązkowe, w 1 z bibliotek, w BPL obowiązkowe, nakazane przez Dyрекcję biblioteki
- BG PW , do 2009, prowadziła wycieczki studyjne do bibliotek zagranicznych i krajowych. Obecnie forma ta nie jest kontynuowana
- Konwersatoria językowe organizowane przez dyrekcję BG PW oraz w ramach funduszy pochodzących z Kapitału Ludzkiego. Zajęcia odbywają się cyklicznie, raz na tydzień w kilku grupach na różnym poziomie zaawansowania, w ramach dwóch języków ang. i ros.
- BG PW od kilku lat prowadzi szkolenia dla bibliotekarzy z bibliotek zagranicznych, szkolenia w ramach Erasmusa i Leonardo da Vinci (bibliotekarze z Lwowa, Lund, Rygi – od 1-2 tygodni), szkolenia koordynuje i prowadzi OIN przy współpracy z innymi Oddziałami

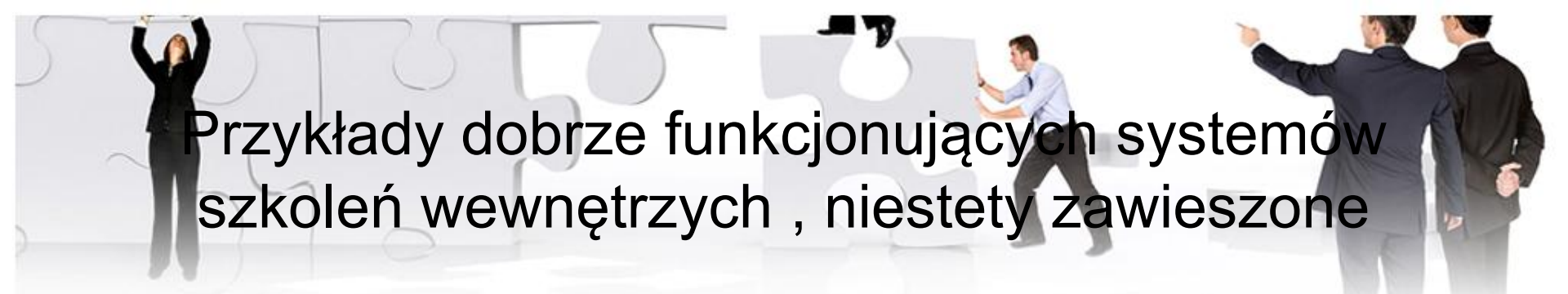
Szkolenia zewnętrzne

- Kilka z badanych bibliotek korzysta z programu Erasmus (od kilku lat) wysyłając swoich pracowników na szkolenia do bibliotek zagranicznych. Należą do nich:
  - BPKr
  - BG PW
  - BUZ
  - BUW
- W kilku bibliotekach rozpoczęto stosować tę formę szkoleń dla pracowników, w niektórych z bibliotek na razie bierze udział tylko dyrekcja

Szkolenia zewnętrzne

- Większość z badanych bibliotek deleguje pracowników na konferencje krajowe i zagraniczne, choć badania wykazały, że w niektórych z bibliotek z tych możliwości korzysta tylko dyrekcja, pozostali pracownicy mają duże trudności żeby uzyskać akceptację wyjazdu
- Większość z badanych bibliotek kieruje pracowników na studia podyplomowe kierunkowe i dziedzinowe (wyjątek UPT)

Przykłady dobrze funkcjonujących systemów szkoleń wewnętrznych , niestety zawieszono

1. Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Katowicach stosowała umowny system szkoleń wewnętrznych, który realizowany był w trzech formach:
  - Kolokwia, prowadzone 4 razy w roku
  - Szkolenia podstawowe, prowadzone dwa razy w roku
  - Konwersatoria językoweSystem koordynowany i kontrolowany był przez Dyрекcję biblioteki i adresowany do wszystkich pracowników, od wiosny tego roku zawieszony (nowa dyrekcja)
2. Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego stosowała system szkoleń wewnętrznych - jako 5 letni proces, który nie tylko dawał możliwości nabywania nowych umiejętności ale także był dobrym sprawdzianem do awansu zawodowego na wyższe stanowisko System został zawieszony (nowa dyrekcja)

Wnioski

- Należałoby w każdej z bibliotek powołać zespół, którego zadaniem byłoby zbadanie efektywności prowadzonych szkoleń, zarówno tych podstawowych, jak i specjalistycznych, tak by na tej podstawie wypracować właściwy system, dostosowany do rzeczywistych potrzeb
- Powołać zespół ekspertów, specjalistów, którzy wspólnie będą dążyć do wypracowania kompetencji zawodowych pracownika biblioteki naukowej/akademickiej
- Należałoby pomyśleć o procedurach wdrażania dobrze wypracowanych systemów szkolenia zarówno wstępnego, jak i specjalistycznego, tak by mogły one funkcjonować po zmianach na stanowiskach decydentów biblioteki

Literatura:

1. Raport dla UNESCO, Międzynarodowej Komisji do spraw edukacji XXI wieku pod przewodnictwem Jacques'a Dolorosa. [online].[dostęp 12.09.2011]. Dostępny w Internecie:

http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/4_Filary_Raport_Delorsa.pdf

2. Łaguna, M.: Szkolenia. Jak je prowadzić, by...Gdańsk: Gdańskie Wydawn. Psychol., 2004

3. Senge, P.: Piąta dyscyplina. Teoria i praktyka organizacji uczących się. Wyd.5.Wolters Kluwer Polska-Oficyna, 2006

4.Kozłowska, M.: Podejście systemowe według G.a> Rummler'a i A.P. Brach'a. [Online]. [dostępny 12.09.2011]. Dostępny w Internecie:

http://martyna-kozlowska.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=103&Itemid=96

5. Kirkpatrick, D.L.: Ocena efektywności szkoleń. Warszawa: Wydawn. Studio EMKA, 2001

6. Analiza funkcjonowania bibliotek naukowych w Polsce. [online]. [dostęp 12.09.2011]. Dostępny w Internecie: <http://ssk2.bu.amu.edu.pl/standaryzacja/>

Dziękuję za uwagę